

Nr 299.

Av herr **Holmström** m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till arbetstidslag för detaljhandeln m. m.

Kungl. Maj:ts proposition nr 349 med förslag bl. a. till ny butiksstängningslag följer visserligen i stort sett det betänkande, som avgivits av 1941 års arbetstids- och butikstängningskommitté, men i fråga om tillståndsmyndighet enligt 11 § butikstängningslagen har Kungl. Maj:t frångått de sakkunnigas förslag. Då nämnda kommitté var allsidigt sammansatt med representanter för de på området berörda parterna — den egentliga butikshandeln, kioskidkarna, tidningsutgivarna, de i detaljhandeln anställda och den konsumerande allmänheten — synes det anmärkningsvärt att avvikelser skett från ett enhälligt kommittéförslag.

I 11 § butikstängningslagen återfinnas bestämmelserna om den eller de myndigheter, som ha att lämna särskilt tillstånd till annan affärstid än den vanliga — det är här bland annat fråga om den s. k. kioskhandeln. Arbetstidsutredningen angående affärs- och kontorsanställda föreslog i sitt år 1937 avgivna betänkande, att vederbörande länsstyrelse skulle tjänstgöra som tillståndsmyndighet. I den kungl. propositionen till 1939 års riksdag anförde föredragande departementschefen, att det ur enhetlighetens synpunkt säkerligen vore förmånligast, om den tillståndsgivande myndigheten vore vederbörande länsstyrelse, men att med hänsyn till länsstyrelsernas redan förut väldiga arbetsbörda utvägen att belasta dem med jämväl den tämligen omfattande tillståndsgivning, varom nu vore fråga, icke borde tillgripas, förrän andra utvägar visat sig stängda. På grund härav föreslogs i propositionen, att tillståndsgivningen skulle överlämnas åt polismyndigheterna i orterna. Andra lagutskottet vid 1939 års riksdag förordade emellertid, att tillståndsprövningen skulle uppdragas för Stockholm åt överståthållarämbetet, för annan stad åt magistrat eller kommunalborgmästare samt för landet åt länsstyrelse. Riksdagen följde andra lagutskottets förslag.

1941 års arbetstids- och butiksstängningskommitté, som hade i uppdrag att verkställa översyn över 1939 års butiksstängningslag, framhöllo, att det nu gällande systemet med olika tillståndsmyndigheter icke fungerat på ett fullt tillfredsställande sätt. Detta sammanhänge med att antalet tillståndsgivande myndigheter vore så stort, att en ganska betydande ojämnhet vid tillämpningen av lagens regler knappast kunde undvikas. Från skilda håll hade sålunda framhållits, att ansökningar, som avsåge

väsentligen enahanda förhållanden, bedömts på ett sätt av en tillståndsmyndighet och på ett annat sätt av en annan myndighet. De sakkunniga hade därför funnit övervägande skäl tala för att handläggningen av ifrågasvarande ärenden överlämnades åt en central myndighet, arbetsrådet, varigenom framför allt skulle vinnas en önskvärd enhetlighet vid tillämpningen av reglerna om utsträckt affärstid. Inom en ej allt för lång tid efter den nya lagens ikraftträdande borde nämligen en relativt stadgad praxis hava hunnit utbildas. De sakkunniga påpekade vidare, att det av dem förordade systemet skulle medföra en lättnad i de nuvarande tillståndsmyndigheternas, särskilt länsstyrelsernas, av andra arbetsuppgifter starkt betungade verksamhet, samt erinrade om vad föredragande departementschefen — såsom nyss anmärkts — anfört härom i propositionen till 1939 års riksdag.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 349 med förslag till ny butiksstängningslag har emellertid, med frångående av de sakkunnigas enhälliga förslag om en central myndighet, som skulle råda bot på de nuvarande otillfredsställande förhållandena på detta område, förordats, att länsstyrelserna skulle fungera som tillståndsmyndighet. Föredragande departementschefen har därvid hänvisat till en i propositionen (sid. 58 och 59) gjord sammanfattning av de skäl, som i remissyttrandena åberopats mot att arbetsrådet skulle tjänstgöra som tillståndsmyndighet, samt erinrat om att ett realiserande av de sakkunnigas förslag otvivelaktigt skulle förorsaka avsevärt ökade kostnader för det allmänna.

Vad i den kungl. propositionen anföres som skäl mot att arbetsrådet får fungera som tillståndsmyndighet är enligt vår mening icke övertygande. Till en början må framhållas, att flertalet av de argument mot dessa ärendens handläggande av en central myndighet, som åberopats i nyssnämnda sammanfattning av yttranden, i lika hög grad äro riktade mot ett överflyttande av tillståndsgivningen från magistrat och kommunalborgmästare till länsstyrelse — vilket föreslagits i propositionen — som mot överflyttande av tillståndsgivningen från de nu fungerande myndigheterna till arbetsrådet, vilket förordats av de sakkunniga. Detta framgår klart av de skäl, som i förutnämnda sammanfattning angivas. Där framhålls sålunda, att varje fall måste bedömas med hänsyn till bland annat hälsovårds-, ordnings-, säkerhets- eller liknande lokalbetonade synpunkter, att enbart sändandet av ansökningar och rapporter fram och tillbaka till Stockholm komme att kräva åtskillig tid, som nu icke behövde ifrågakomma, att nuvarande tillståndsmyndigheter lättare än arbetsrådet genom telefonsamtal med lokala myndigheter kunde inhämta kompletterande upplysningar, att de själva hade tillgång till handels- och näringsregistren, att de på grund av kannedom om ortsförhållandena kunde bilda sig ett självständigt omdöme i förekommande frågor o. s. v. — Flertalet av de

i förutnämnda sammanfattning av yttranden åberopade länsstyrelserna synas ha påyrkat ett bibehållande av nuvarande ordning. Detta framgår också av föredragande departementschefens uttalande i propositionen (sid. 87), att han på sätt några länsstyrelser föreslagit, för att få en enhetlig tillämpning av lagen, förordar ett överflyttande av de befogenheter, som för närvarande tillkomma magistrat och kommunalborgmästare, till länsstyrelsen.

Departementschefen har sålunda trots vad i yttrandena anförts funnit, att ur enhetlighetens synpunkt en centralisering av dessa ärenden är önskvärd. För vår del kunna vi icke finna annat än att man i likhet med vad som föreslagits av de sakkunniga bör taga steget fullt ut och låta en för hela landet gemensam myndighet avgöra dessa tillståndsärenden. Att låta länsstyrelsen fungera såsom tillståndsmyndighet för både städer och landsbygd hade, såsom ovan angivits, redan vid tillkomsten av nu gällande lag avböjts av dåvarande departementschefen.

Vi återkomma emellertid till de övriga argument, som i den förut omnämnda sammanfattningen av yttranden anförts mot att arbetsrådet skulle tjänstgöra som tillståndsmyndighet. Man har sålunda framhållit, att en fast praxis på hithörande området komme att utbilda sig tämligen snart, grundad främst på prejudicerande utslag från Kungl. Maj:t, samt att möjligheten att anföra besvär utgjorde tillräcklig garanti mot befarade ojämnheter vid lagtillämpningen. Häremot må emellertid göras gällande, att det endast är ett fåtal ärenden av detta slag, som komma att dragas under Kungl. Maj:ts prövning, och att det med hänsyn härtill kommer att draga lång tid, innan ens några huvudsakliga riktlinjer kunna uppdragas. Att märka är vidare, att det lär dröja ännu längre tid, innan en dylik praxis kan komma till de olika myndigheternas och allmänhetens kännedom. — Annorlunda blir förhållandet om tillståndsgivningen överlåtes åt en central myndighet, arbetsrådet. Denna myndighet, som får alla hithörande ärenden under bedömande, har tydligen möjlighet att på relativt kort tid utbilda en stadgad praxis, som möjliggör en snabb och likformig behandling av dessa ansökningsärenden.

Det göres vidare gällande, att en överflyttning av tillståndsgivningen till arbetsrådet icke skulle föranleda någon snabbare handläggning av förekommande ärenden utan tvärtom. De anförda argumenten verka emellertid föga övertygande. Det lär sålunda exempelvis knappast draga längre tid att med posten insända en ansökning eller en utredning till Stockholm än till vederbörande residensstad. — Det må i anslutning härtill framhållas, att arbetsrådet redan nu har att handlägga ärenden, som fordra snabbt avgörande, nämligen ansökningar om dispens från arbetstidsbegränsningarna i våra arbetstidslagar; det är därvid ingalunda en sällsynthet att arbetsrådet efter per telefon verkställd utredning lämnar tele-

grafiskt besked samma dag som ansökningen inkommit. Över huvud taget lär det vara erkänt, att arbetsrådet — som handlägger ärenden från alla delar av vårt land — visat sig kunna bemästra svårigheterna med arbetsfrågorna, som särskilt under nuvarande förhållanden kräva ett snabbt avgörande.

I yttranden över sakkunnigeförslaget har anförts, att det förefaller onödigt, att en central myndighet i huvudstaden tager befattning med ärenden av obetydlig art, t. ex. ansökning av korvhandlare om försäljningstillstånd eller ansökning om utsträckt försäljningstid vid tillställning eller idrottsstävling viss angiven dag. Samtidigt som det må erkännas, att ett visst berättigande ligger i det sålunda anförda, må erinras om att arbetsrådets ordförande enligt de sakkunnigas förslag skulle äga fatta beslut i vissa tillståndsärenden mellan arbetsrådets sammanträden samt att arbetsrådet enligt gällande arbetstidslagar har att taga befattning med även de mest obetydliga arbetstidsärenden utan att någon olägenhet därav har försports.

Det har i vissa yttranden sagts, att det skulle i stort sett vara främmande för svensk statsförvaltning att insätta en tillståndsmyndighet, arbetsrådet, vars beslut sökanden icke skulle ha rätt att överklaga. Det må härtill framhållas, att man just på sociallagstiftningens område har exempel på att myndigheter som första och sista instans upptaga och avgöra ansökningsärenden, så arbetsrådet och i viss utsträckning även försäkringsrådet. Arbetsdomstolen ger vidare exempel på att mycket viktiga rättsfrågor rörande kollektivavtal och semester upptagas till prövning av en enda dömande instans. Enligt vår mening ha genom de sakkunnigas förslag om arbetsrådets sammansättning vid behandlingen av ärenden enligt butiksstängningslagen tillräckliga garantier skapats för att parternas olika intressen bliva tillgodosedda.

På det område det här är fråga om äro intressebetsättningar mycket stora och skiftande. Just därför skulle det enligt vår mening vara lyckligt att ärenden om utsträckt affärstid få avgöras av en myndighet, där de på området förefintliga intressegrupperna äro representerade och där de olika meningarna kunna brytas i ett större sammanhang. Det är vår övertygelse att som resultat av en dylik meningsbrytning kommer att framgå en fast och klar praxis, som på ett väl avvägt sätt tillgodoser intressena hos olika grupper, den stora allmänheten, den egentliga butikshandeln, kioskidkarna m. fl. Ej heller torde man behöva hysa farhåga för att en intressegrupp skall göra sig otillbörligt gällande på en annans bekostnad, eftersom arbetsrådet enligt de sakkunnigas förslag utom partrepresentanterna skulle bestå av tre opartiska ledamöter. Det förtjänar i anslutning härtill framhållas, att arbetsrådet och arbetsdomstolen, i vilka sitta ledamöter som företräda motsatta intressen, visat sig kunna

på ett mycket lyckligt sätt lösa de ofta ömtåliga och svåra uppgifter, som de ha att behandla. Vid dessa myndigheters tillkomst hyste man som det senare visade sig oberättigade farhågor för att detta icke skulle bli fallet.

Det må vidare framhållas, att en central myndighet har större möjligheter än lokala tillståndsmyndigheter att hålla kontakt med vissa företag eller organisationer, Tobaksmonopolet, Tipstjänst, tidningarna, branschsammanlutningar m. fl., vilka ha ett mycket stort faktiskt inflytande på detaljhandeln inom förevarande område. Detta möjliggör i sin tur en mera tillfredsställande utredning vid prövningen av hithörande ärenden.

I några yttranden och även av föredragande departementschefen har påpekats, att en centralisering av tillståndsgivningen skulle föranleda betydande kostnader. Det är givet, att ett genomförande av de sakkunnigas av oss förordade förslag skulle medföra en ökning av arbetsrådets anslagsbehov. Det är emellertid att märka, att det här ej är fråga om tillskapande av ett nytt ämbetsverk, vilket onekligen skulle ha stora ekonomiska konsekvenser, utan om att måttligt utvidga arbetsuppgifterna för en redan befintlig myndighet. Vi tro, att den härav föranledda kostnadsökningen kommer att te sig jämförelsevis blygsam, och under alla förhållanden vore de stora fördelar, som vinnas med förslaget, värda en sådan ökning av kostnaderna. I själva verket är det emellertid så, att det ej blir fråga om någon reell kostnadsökning för det allmänna. Länsstyrelsernas arbetsbörda kommer nämligen att minska i samma grad som arbetsrådets ökas. Även om detta förhållande icke omedelbart avspeglar sig däri, att länsstyrelserna kunna entlediga personal, så visar det sig indirekt därigenom, att länsstyrelserna kunna möta viss av andra uppgifter föranledd utökning av sin arbetsbörda utan att anställa ny personal i samma utsträckning som eljest varit erforderlig.

Såsom av propositionen framgår hava övervägande antalet näringsorganisationer och åtskilliga myndigheter, däribland överståthållarämbetet och nio länsstyrelser samt kommerskollegium, icke haft något att erinra mot förslaget, att arbetsrådet skulle tjänstgöra som tillståndsmyndighet. Då de skäl mot förslaget, som åberopats i de avstyrkande yttrandena och till vilka departementschefen hänvisat, enligt vad vi ovan sökt visa icke äro hållbara, kunna vi icke anse annat än att det skulle vara högst olyckligt att på denna punkt gå emot ett enhälligt sakkunnigebetänkande. Vi anse sålunda att tillståndsgivningen enligt 11 § butiksstängningslagen bör uppdragas åt arbetsrådet.

Följer man de sakkunnigas förslag att arbetsrådet skall ha hand om tillståndsgivningen enligt 11 § butiksstängningslagen, är det utan vidare klart, att arbetsrådet bör ersätta länsstyrelserna såsom underställnings-

myndighet i fråga om beslut om kommunala avvikelser och såsom beslutfande myndighet, när det gäller att godtaga viss person såsom föreståndare i näringsidkares ställe.

Vi anse vidare som en given följd av vad vi ovan i anslutning till sakkunnigebetänkandet andragit rörande partsrepresentationen i arbetsrådet, att 13 § i Kungl. Maj:ts förslag bör utformas på sätt de sakkunniga föreslagit. En konsekvens av vår uppfattning att arbetsrådet bör insättas som tillståndsgivande myndighet är vidare att vissa jämkningar i andra paragrafen ävensom i övergångsbestämmelserna synas böra vidtagas samt att 18 § torde kunna helt utgå.

Med anledning av vad vi sålunda anfört få vi hemställa,

att riksdagen beslutar att nedan angivna paragrafer i Kungl. Maj:ts förslag till butiksstängningslag erhålla följande ändrade lydelse samt 18 § utgår:

§ 8.

Beslut om bestämmelse enligt 6 § skall underställas *arbetsrådet*.

§ 9.

Arbetsrådet äger att inom orten.

§ 11.

1 mom. *Arbetsrådet* må under nedan i denna paragraf angivna förutsättningar meddela näringsidkare tillstånd att hålla butik öppen för allmänheten eller att annorstädes idka försäljning till allmänheten å tid, då sådant eljest icke är förenligt med bestämmelserna i denna lag.

Ansökning om tillstånd skall innehålla uppgift om den tid och de varuslag, som framställningen avser, samt de närmare omständigheter, under vilka öppethållandet eller försäljningen avses skola äga rum.

Erforderlig utredning skall av arbetsrådet införskaffas från vederbörande polismyndighet, som, där ej fråga är om öppethållande eller försäljning under allenast kort tid, skall bereda stads- eller kommunalfullmäktige eller, där kommunalfullmäktige ej finnas, kommunalnämnden tillfälle att avgiva yttrande. Kommunens beslutande myndighet må uppdraga åt kommunal nämnd, beredning eller styrelse att avgiva sådant yttrande.

2 mom. Tillstånd, varom liknande synpunkt.

3 mom. Föreligger ej därtill äro.

4 mom. Tillstånd meddelas
därtill äro.

I tillståndet få försäljas.
Arbetsrådet äger meddela
finnas erforderliga.

Arbetsrådet skall till
bedriver försäljning.

§ 13.

För tjänstgöring i arbetsrådet vid handläggning av ärende, som avses i denna lag, utser Konungen för viss tid sex med förhållandena inom denna lags verksamhetsområde förtrogna ledamöter. Två ledamöter skola utses bland personer, som kunna anses företräda näringsidkare inom den egentliga butikshandeln, en ledamot utses bland personer, som kunna anses företräda näringsidkare inom kioskhandeln, en ledamot bland personer, som kunna anses företräda de anställda inom detaljhandeln, en ledamot bland personer, som kunna anses företräda konsumenternas intressen, samt en ledamot bland personer, som kunna anses företräda tidningsutgivarna. För var och en av dessa ledamöter, som vid tjänstgöring i arbetsrådet skola ersätta de ledamöter, som jämlikt lagen om arbetstidens begränsning den 16 maj 1930 utsetts efter förslag av arbetsgivar- och arbetarsammanslutningar, skola utses minst två suppleanter.

Vid arbetsrådets behandling av ärende, som avses i denna lag, skola närvara minst fyra av de jämlikt bestämmelserna i denna lag utsedda ledamöterna eller för dem utsedda suppleanter samt minst en lagfaren ledamot bland dem, som jämlikt 9 § lagen om arbetstidens begränsning den 16 maj 1930 utsetts utan förslag. I övrigt skola bestämmelserna i nyssnämnda paragraf, med undantag av vad i 6 mom. stadgas, i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet. Vad i 8 mom. sägs skall äga tillämpning å beslut, som jämlikt 11 § 3 mom. 3) denna lag ankommer på arbetsrådet.

§ 14.

Hålles butik med dagsböter.
Har näringsidkare under fem.
Avskrift av översändes till
arbetsrådet.

§ 16.

Beträffande verksamhet
verksamhetens föreståndare.

Lag samma vare, där *arbetsrådet* efter framställning
 näringsidkarens ställe.

Övergångsbestämmelserna.

Denna lag sistnämnda dag.
 Beslut, varigenom lag föreskriver.

Beslut enligt lags ikraftträdande.

Stockholm i juni 1942.

Nils Holmström.

Harald Åkerberg.

Torsten Ström.

John Björck.